

Esikoislestadiolainen liike pohtii kasteen ja ehtoollisen ottamista omiin käsiin

Suomen esikoislestadiolaiset ry. on asettanut työryhmän pohtimaan, pitäisikö liikkeen toimittaa sakramentit eli kasteen ja ehtoollisen sen omissa tilaisuuksissa maallikkojen voimin.

Kotimaa Pro selvitti valmistelun taustoja ja mahdollisen päätöksen vaikutuksia liikkeen ja kirkon suhteisiin.

Työryhmän perustamisesta kerrottiin julkisuuteen ensimmäistä kertaa Helsingissä pidettyjen seurojen yhteydessä, kun maallikkosaarnaaja **Heikki Purtanen** luki niin sanottujen Suomen lähetysmiesten eli esikoislestadiolaisen liikkeen johtohahmojen kokouksen päätöksen asiasta.

Esikoislestadiolainen liike on lestadiolaisuuden suuntauksista toiseksi suurin sekä Suomessa että globaalisti. Esikoislestadiolaisuus ja vanhoillislestadiolaisuus erkanivat toisistaan 1800-luvun lopulla, jolloin esikoisuus vaikutti erityisesti Ruotsin Lapissa liikkeen syntysijoilla.

Nykyisin liikkeellä on kannatusta esimerkiksi Lahden seudulla, jonkin verran Pohjanmaalla ja Itä-Suomessa. Liikkeen pääpaikka sijaitsee Lahdessa, jossa vietetään myös vuotuinen päätapahtuma, juhannusseurat.

Liikkeessä vain muutamia pappeja

Esikoislestadiolaisuus on vahvasti maallikkovetoinen liike. Lestadiolaisuutta tutkineen kirkkohistorian professori **Jouko Talosen** arvion mukaan yhteisöön kuuluu vain muutamia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vihkimisiä pappeja. Siksi liikkeen piirissä suoritettut sakramentit tarkoittaisivat käytännössä maallikkojen suorittamia toimituksia.

Globaalisti liike vaikuttaa esimerkiksi Yhdysvalloissa vapaakirkkona ja Norjassa ja Ruotsissa evankelis-luterilaisten kirkkojen sisällä samaan tapaan kuin Suomessa. Suomesta käsin lähetystyötä on tehty esimerkiksi Venäjällä Inkerissä ja Baltiassa.

Sekä Ruotsissa että Norjassa liike viettää omia ehtoollisia maallikkojen voimin. Talosen mukaan molemmissa maissa kirkkojen rakenne mahdollistaa sen, että esimerkiksi liikkeen maallikkojen kastamat lapset hyväksytään kirkkojen jäseniksi.

Sisäistä jakoa itä-länsi –akselilla

Kotimaan haastatteleman Suomen esikoislestadiolaiset ry:n puheenjohtajan **Seppo Karhun** mukaan päätöksen taustalla on erityisesti liikkeen suhde naispappeuteen ja nykyiseen sakramenttiteologiaan. Liike ei hyväksy naispappeutta eikä yhdistys tee naispappien kanssa yhteistyötä.

Karhu kertoo, että seurakuntien kanssa yhteistyössä järjestetyissä messuissa on saatu käyttää pääasiassa vuoden 1969 ehtoolliskaavaa.

Esikoislestadiolaisuus on jossain määrin alueellisesti jakautunut suhteessa sakramentteihin.

– Itä-Suomessa on suurempi viehtymys Lapin vanhimpien ratkaisuun ja siellä siirtymä omiin sakramentteihin olisi helpompi, Jouko Talonen sanoo.

– Lahden seudulla ja Länsi-Suomessa liikkeellä on hyvät suhteet seurakuntiin, joten päätös herättää todennäköisesti enemmän vastustusta kuin Itä-Suomessa.

Seppo Karhu painotti *Kotimaan* haastattelussa suurimman syyn työryhmän perustamiseen olevan naispappeus ja nykyiset sakramenttien toimitusten kaavat. Talosen mukaan Ruotsissa omien sakramenttien viettoon on vaikuttanut, että esikoislestadiolaiset tulkitsivat kirkon lähestyvän roomalais-katolista kirkkoa uusissa ehtoollis- ja kastekaavoissa.

Myös naispappeuden Talonen arvelee olevan iso kysymys. Hän kuitenkin huomauttaa, että liikkeen on annettu useissa seurakunnissa järjestää oman virkakantansa mukaisia messuja. Talonen arveleekin, että taustalla vaikuttaa voimakkaasti Lapin vanhimpien vuosia jatkunut painostus ja toive liikkeen yhtenäisyydestä.

"Sakramenttien ottaminen omiin käsiin erottaisi yhteisön kirkosta"

Kotimaan haastattelema Tampereen hiippakunnan piispa **Matti Repo** vertasi esikoislestadiolaisten mahdollisesti syntyvää tilannetta Luther-säätiön ja Lähetyshiippakunnan tilanteeseen. Hän näki sakramenttien ottamisen omiin käsiin erottavan yhteisön kirkosta, vaikka yhteisön sisällä asia toisin nähtäisiinkin. Hän arveli, että pidemmällä aikavälillä toiminta voisi johtaa kaikkien siteiden katkeamiseen.

Myös Talonen näkee selkeitä yhtäläisyyksiä Luther-säätiön tilanteeseen, mutta myös selkeitä eroja. Luther-säätiössä on mukana paljon teologeja ja myös entisiä luterilaisen kirkon pappeja, jolloin kyky perustella asioita teologisesti on vahvempi.

Esimerkiksi Suomessa esikoislestadiolaista liikettä johtavat Suomen lähetysmiehet ja puhujat ovat maallikoita, samoin Lapin vanhimmat Ruotsin Jällivaarassa. Niin sanotut Lapin vanhimmat ovat lestadiolaisen liikkeen syntysijoilla vaikuttavan paikallisen esikoislestadiolaisen yhteisön vanhimmat eli johtajat. Heillä on Talosen mukaan liikkeessä auktoriteettiasema uskonnollisissa kysymyksissä. He voivat periaatteessa olla akateemisesti hyvinkin sivistyneitä, mutta eivät teologeja.

Talosen mukaan liikkeen suhtautuminen pappeuteen eroaakin selvästi esimerkiksi vanhoillislestadiolaisen liikkeen käsityksistä. Vanhoillislestadiolaisessa liikkeessä on mukana runsaasti pappeja ja Suomen Rauhanyhdistysten keskusyhdistyksen (SRK) puheenjohtaja ja toinen varapuheenjohtaja on pappi. Tämä on kaksi kolmasosaa puheenjohtajistosta.

– Vanhoillisille kirkko on usein työpaikka, jossa esimerkiksi yhteistyö naispappien kanssa ei aiheuta ongelmaa. Oman liikkeen piirissä naispappeus kuitenkin kielletään. Toisaalta esikoisuudessa seurakuntaopin ulossulkevuus ei ole yhtä aukoton tai selvästi määritelty kuin vanhoillisuudessa, Talonen sanoo.

Kaavoihin mahdollisesti reformoituja piirteitä

Työryhmän on tarkoitus pohtia myös mahdollisia ehdotuksia liikkeen ehtoollisen ja kasteen kaavoiksi. Talonen arvelee, että liikkeen vahva maallikkoidentiteetti saattaa vaikuttaa kaavojen sisältöön.

Niissä voi esimerkiksi hämärtyä luterilaiselle opetukselle tyypillinen armonvälineiden korostaminen. Sen sijaan saattavat korostua reformoidun kirkon ajattelua muistuttavat ajatukset ehtoollisen muistoluonteesta ja kasteen kirkkoon liittävästä vaikutuksesta.

– Käsittääkseni Lapin vanhimmat ajattelevat yleislestadiolaiseen tapaan lasten olevan uskovaisia syntyessään. Esimerkiksi voimakkaasti luterilaisuutta painottavan Luther-säätiön näkökulmasta tällainen olisi harhaoppia. Kysymys on, onko kaste uudestisyntymisen teko vai onko lapsi jo ennen kastetta uskossa, Talonen sanoo.